

สัมมนาการเมืองและการจัดการปกครองไทย :
กรณีศึกษาปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย
SEMINAR ON THAI POLITICS AND GOVERNANCE :
A CASE STUDY OF CHALLENGES OF LOCAL GOVERNANCE IN THAILAND

พนิดา ไชยสิทธิ์

Phunnida Chaiyasit

มานพ เสี่ยงล้ำ

Manop Sianglam

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง

MahamakutBuddhist University Srilanchang Campus

E-mail: phunnida.cha@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 7 กรกฎาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 26 กรกฎาคม 2568;

วันที่ตอบรับบทความ: 27 กรกฎาคม 2568

Received: July 7, 2025; Revised: July 26, 2025; Accepted: July 27, 2025

บทคัดย่อ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจในประเทศไทย บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ปัญหาสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ประกอบด้วย 1) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลกลาง 2) ปัญหาด้านการคลังและงบประมาณ 3) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด 4) ปัญหาด้านบุคลากร และ 5) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

บทความนี้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวผ่านการปฏิรูปกฎหมาย การปรับปรุงระบบการคลังท้องถิ่น การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ จากการศึกษาที่มุ่งหวังให้เกิดการขับเคลื่อนการปฏิรูปการกระจายอำนาจและการปกครองส่วน

ท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับรากหญ้าอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การปกครองส่วนท้องถิ่น, การกระจายอำนาจ, ธรรมาภิบาล, การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstract

Local government serves as a fundamental foundation for democratic development and decentralization in Thailand. This article aims to analyze key problems in Thai local government administration. The findings reveal that local government problems in Thailand are complex and interconnected across multiple dimensions, consisting of 1) centralization of power by the central government, 2) fiscal and budgetary issues, 3) limited public participation, 4) personnel problems, and 5) corruption issues.

This article proposes solutions through legal reform, improvement of local fiscal systems, development of public participation mechanisms, strengthening of good governance, and enhancement of local personnel capabilities, emphasizing integrated cooperation from all sectors and the creation of management innovations tailored to each area's context. The recommendations from this study aim to drive concrete reform of decentralization and local government, enabling local government organizations to efficiently respond to people's needs and serve as a key mechanism for sustainable grassroots democratic development.

Keywords: Local Government, Decentralization, Good Governance, Public Participation

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจในประเทศไทย เป็นกลไกที่เชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน และเป็นเวทีสำหรับการเรียนรู้กระบวนการประชาธิปไตยในระดับรากหญ้า (วุฒิสาร ตันไชย, 2559) แนวคิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมีพัฒนาการมาอย่างยาวนานในสังคมไทย นับตั้งแต่การจัดตั้งสุขาภิบาลแห่งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่นครั้งสำคัญภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่วางรากฐานการกระจายอำนาจอย่างเป็นระบบ (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2560) อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องกว่าหนึ่งศตวรรษ การปกครองส่วนท้องถิ่นไทยยังคงเผชิญกับปัญหาและหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาเหล่านี้เป็นระบบจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางการปฏิรูปและพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

การวิเคราะห์ปัญหาสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย โดยใช้กรอบแนวคิดการกระจายอำนาจและหลักธรรมาภิบาล เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ พบว่าปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ซึ่งไม่อาจแยกพิจารณาเป็นประเด็นเดียวๆ ได้ ปัญหาเหล่านี้ประกอบด้วย 1) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลกลาง ที่ยังคงกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเข้มงวดผ่านกลไกทางกฎหมายและการบริหาร (ธนศวร์ เจริญเมือง, 2560) 2) ปัญหาด้านการคลังและงบประมาณ ที่ท้องถิ่นยังต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางในสัดส่วนที่สูง ขณะที่รายได้จัดเก็บเองมีสัดส่วนน้อย (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2563) 3) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหาของการมีส่วนร่วม (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) 4) ปัญหาด้านบุคลากร ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ รวมถึงระบบการบริหารงานบุคคลที่ยังขาดประสิทธิภาพ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557) และ 5) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ที่บั่นทอนความเชื่อมั่นของประชาชนและประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2558)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แม้ประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจมาเป็นเวลากว่า 20 ปี นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 แต่การดำเนินงานยังไม่บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยพบว่าสัดส่วนงบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ที่ร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาล การถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นยังไม่สมบูรณ์ โดยเฉพาะภารกิจด้านการศึกษา สาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลในความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐบาลกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับประชาชน (อรทัย กิกผล, 2562) จากการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว บทความนี้เสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาที่ครอบคลุมและบูรณาการ ประกอบด้วย 1) การปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น เพื่อลดการควบคุมจากส่วนกลางและเพิ่มอิสระให้แก่ท้องถิ่น 2) การปรับปรุงระบบการคลังท้องถิ่น ทั้งในด้านการจัดเก็บรายได้ การจัดสรรงบประมาณ และการบริหารการเงินการคลัง 3) การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ 4) การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารงานท้องถิ่นผ่านระบบการตรวจสอบถ่วงดุลและความโปร่งใส และ 5) การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถและจิตสำนึกในการให้บริการสาธารณะ

เนื้อหา

เห็นได้ว่าแม้ประเทศไทยจะมีการกระจายอำนาจมาเป็นเวลากว่า 20 ปี แต่การดำเนินงานยังไม่บรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยพบว่าสัดส่วนงบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ การถ่ายโอนภารกิจยังไม่สมบูรณ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร แนวทางการแก้ไขปัญหามุ่งเน้นการปฏิรูปกฎหมาย การปรับปรุงระบบการคลังท้องถิ่น การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ จะทำให้เกิดการขับเคลื่อนการปฏิรูปการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็น

กลไกสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับรากหญ้า

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรูปแบบการปกครองที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเอง มีหลักการสำคัญคือ การมีอาณาเขตและประชากรที่แน่นอน มีสถานะตามกฎหมาย มีอิสระในการบริหาร มีงบประมาณและรายได้เป็นของตนเอง และมีผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้ง (ลิขิต อีริเวคิน, 2553; นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2560; ชวงค์ ฉายะบุตร, 2549) นักวิชาการต่างประเทศอย่าง Stoker (2011) เน้นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในฐานะพื้นที่เรียนรู้และฝึกฝนทักษะความเป็นพลเมือง

การกระจายอำนาจ (Decentralization) คือ การถ่ายโอนอำนาจการตัดสินใจ ทรัพยากร และภารกิจจากรัฐบาลกลางสู่องค์กรอื่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2559) มีรูปแบบหลัก 4 ประการ ได้แก่ การแปรรูป การกระจายอำนาจภายในหน่วยงาน การมอบอำนาจ และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (อรรถัย กักผล, 2552) ในประเทศไทย แม้มีเป้าหมายจัดสรรรายได้ให้ท้องถิ่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาล แต่ในทางปฏิบัติยังไม่บรรลุเป้าหมาย (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2563) Rondinelli (1999) เสนอว่าการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพต้องออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละประเทศ

ธรรมาภิบาล (Good Governance) หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2556) หลักธรรมาภิบาลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย หลักนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ และความคุ้มค่า (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาธรรมาภิบาลในระดับท้องถิ่น (ธนศร จริญญาเมือง, 2560) UNDP (1997) เสนอองค์ประกอบของธรรมาภิบาลที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล 9 ประการ รวมถึงการมีส่วนร่วม นิติธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบ

การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) คือ กระบวนการที่ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ร่วมตัดสินใจ และร่วมพัฒนาในฐานะหุ้นส่วน มี 5 ระดับ ได้แก่ การให้ข้อมูล การรับฟังความคิดเห็น การเกี่ยวข้อง การร่วมมือ และการเสริมอำนาจประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) แม้มีกฎหมายเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมหลายรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติยังมีข้อจำกัด (อรรถัย กักผล, 2552) การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจของประชาชน และความจริงจังของผู้บริหารท้องถิ่นในการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจในประเทศไทย แต่ยังพบปัญหาสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นไทย พบว่าปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ประกอบด้วย 1) ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลกลาง 2) ปัญหาด้านการคลังและงบประมาณ 3) ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ยังอยู่ในระดับจำกัด 4) ปัญหาด้านบุคลากร และ 5) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน พบว่าสัดส่วนงบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับยังต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ การถ่ายโอนภารกิจยังไม่สมบูรณ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร ขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพ พบการทุจริตหลากหลายรูปแบบ การศึกษาประเด็นดังกล่าวจะช่วยให้ค้นพบแนวแก้ไขปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

1. การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน และแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด (วุฒิสภา ต้นไชย, 2559) แม้ว่าประเทศไทยจะมีการพัฒนาระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 แต่กระบวนการกระจายอำนาจอย่างจริงจังเพิ่งเริ่มต้นขึ้นภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้วางรากฐานสำคัญให้กับการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย (อรรถกฤษณ์, 2562)

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีหลายรูปแบบ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และรูปแบบพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา โดยมีจำนวนรวมทั้งสิ้นกว่า 7,850 แห่งทั่วประเทศ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2564) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการจัดบริการสาธารณะ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และดูแลคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน

การปกครองส่วนท้องถิ่นในไทยมีเป้าหมายเพื่อกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายรูปแบบ เช่น อบจ. เทศบาล และ อบต. ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการให้บริการสาธารณะและพัฒนาท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ยังคงมีปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้

2. พัฒนาการของการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยมีพัฒนาการที่ยาวนานและต่อเนื่อง โดยสามารถแบ่งออกเป็นช่วงสำคัญตามลำดับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง ดังนี้

ยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2440-2475) การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีการจัดตั้ง "สุขาภิบาลกรุงเทพฯ" ในปี พ.ศ. 2440 และ "สุขาภิบาลท่าฉลอม" จังหวัดสมุทรสาคร ในปี พ.ศ. 2448 ซึ่งถือเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นแห่งแรกของประเทศไทย (ลิขิต จีระเวคิน, 2553) การจัดตั้งสุขาภิบาลในยุคนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการรักษาความสะอาดและการสาธารณสุข โดยเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก

ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2500) ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่นได้รับความสนใจมากขึ้น มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ยกฐานะสุขาภิบาลบางแห่งเป็นเทศบาล และมีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ในปี พ.ศ. 2498 (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2549) อย่างไรก็ตาม การปกครองท้องถิ่นในยุคนี้ยังอยู่ภายใต้การควบคุมอย่างเข้มงวดจากส่วนกลาง และมีบทบาทจำกัดในการพัฒนาท้องถิ่น

ยุคพัฒนาการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2500-2535) ในช่วงนี้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในรูปแบบสภาตำบลตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 326 ลงวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2515 และมีการจัดตั้ง

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในปี พ.ศ. 2518 ตามด้วยเมืองพัทยาในปี พ.ศ. 2521 (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2560) ในยุคนี้ แม้จะมีการพัฒนารูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่หลากหลายมากขึ้น แต่อำนาจในการตัดสินใจและงบประมาณยังคงถูกควบคุมโดยส่วนกลางเป็นหลัก

ยุคการกระจายอำนาจ (พ.ศ. 2535-2549) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเริ่มเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น ในช่วงนี้ โดยเฉพาะหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ที่ยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อรัญญ์ ก๊กผล, 2552) และเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างชัดเจน นำไปสู่การตราพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจ งบประมาณ และบุคลากรจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น (วุฒิสาร ตันไชย, 2559)

ยุคความผันผวนทางการเมือง (พ.ศ. 2549-2557) ในช่วงนี้ การพัฒนาการปกครองท้องถิ่นมีความผันผวนตามสถานการณ์ทางการเมืองระดับชาติ การรัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2557 ส่งผลให้การเลือกตั้งท้องถิ่นถูกระงับในบางช่วง และการกระจายอำนาจชะลอตัวลง (ธนศวรร์ เจริญเมือง, 2560) อย่างไรก็ตาม ในช่วงนี้ยังมีความพยายามในการปฏิรูปการปกครองท้องถิ่น เช่น การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การพัฒนาระบบงบประมาณ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน) ภายหลังจากการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 การปกครองท้องถิ่นเผชิญกับความท้าทายหลายประการ การเลือกตั้งท้องถิ่นถูกระงับเป็นเวลานานกว่า 6 ปี และเพิ่งกลับมาจัดขึ้นอีกครั้งในปลายปี พ.ศ. 2563 เริ่มจากการเลือกตั้งนายกและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (พรชัย เทพปัญญา, 2565) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ยังคงให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจ แต่มีการปรับเปลี่ยนบางประการ เช่น การกำหนดให้มีการจัดทำมาตรฐานการจัดบริการสาธารณะ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเพิ่มกลไกการตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจุบัน ประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งสิ้น 7,850 แห่ง แบ่งเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 76 แห่ง เทศบาล 2,472 แห่ง (แบ่งเป็นเทศบาลนคร 30 แห่ง เทศบาลเมือง 195 แห่ง และเทศบาลตำบล 2,247 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล 5,300 แห่ง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ 2 แห่ง คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2565)

การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แบ่งได้เป็น 5 ช่วงสำคัญ ยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2440-2475) เริ่มต้นด้วยสุขาภิบาลในสมัยรัชกาลที่ 5 เน้นการรักษาความสะอาดและสาธารณสุข ยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2500) มีการจัดตั้งเทศบาลและ อบจ. แต่ยังอยู่ภายใต้การควบคุมจากส่วนกลาง ยุคพัฒนาการปกครองท้องถิ่น (พ.ศ. 2500-2535) มีการจัดตั้ง อบต. และรูปแบบพิเศษ เช่น กรุงเทพฯ และพัทยา แต่ยังมี การควบคุมจากส่วนกลางอยู่ ยุคการกระจายอำนาจ (พ.ศ. 2535-2549) มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น โดยเฉพาะหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ยุคความผันผวนทางการเมือง (พ.ศ. 2549-2557) และยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2557-ปัจจุบัน) การเมืองระดับชาติส่งผลต่อการปกครองท้องถิ่น มีการชะลอการกระจายอำนาจ และการปรับปรุงระบบการปกครองท้องถิ่น

3. ปัญหาสำคัญในการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย

การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังประสบกับปัญหาและอุปสรรคหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงาน ดังนี้

3.1 ปัญหาการรวมศูนย์อำนาจของรัฐบาลกลาง แม้จะมีการกระจายอำนาจตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติ รัฐบาลกลางยังคงมีอำนาจในการควบคุม กำกับดูแล และตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น (สกนธ์ วรรณวิวัฒนา, 2561) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดนโยบายและการจัดสรรงบประมาณ ซึ่งส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการตนเองอย่างแท้จริง

การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคยังคงมีลักษณะที่เข้มงวดและครอบคลุมเกือบทุกด้าน ทั้งด้านการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ การคลัง และการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ซึ่งขัดกับหลักการของการกระจายอำนาจที่มุ่งให้ท้องถิ่นมีอิสระในการบริหารจัดการตนเอง (ศุภสวัสดิ์ ชัชวาลย์, 2555)

3.2 ปัญหาด้านการคลังและงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาเงินอุดหนุนจากรัฐบาลกลางเป็นหลัก โดยมีสัดส่วนรายได้ที่จัดเก็บเองเพียงร้อยละ 10-20 ของรายได้ทั้งหมด (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2563) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการพึ่งพาตนเองทางการเงินของท้องถิ่น

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความไม่เป็นธรรมในการจัดสรรงบประมาณระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่และขนาดเล็ก รวมถึงระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท ส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาและการจัดบริการสาธารณะ (จรัส สุวรรณมาลา, 2558) ขณะที่ระบบการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นยังขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นได้อย่างเพียงพอ

3.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชน แม้จะมีกลไกทางกฎหมายรองรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจและโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ (ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ, 2562)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดทำงบประมาณ และการติดตามประเมินผลยังมีลักษณะเป็นเพียงพิธีกรรมมากกว่าการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ขณะที่กลไกการตรวจสอบโดยภาคประชาชน เช่น การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น การเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น ยังมีเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ทำให้ยากต่อการดำเนินการในทางปฏิบัติ (พรชัย เทพปัญญา, 2565)

3.4 ปัญหาด้านบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยประสบปัญหาด้านบุคลากรหลายประการ โดยเฉพาะการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เช่น วิศวกร นักผังเมือง และนักกฎหมาย ซึ่งพบมากในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและพื้นที่ชนบท (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557) ระบบบริหารงานบุคคลยังมีข้อจำกัดในการสร้างแรงจูงใจและพัฒนาศักยภาพ โดยโครงสร้างเงินเดือนและความก้าวหน้าในอาชีพไม่สามารถดึงดูดผู้มีความรู้ความสามารถ (วีระศักดิ์ เครือเทพ, 2560) นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการแทรกแซงทางการเมืองในการบริหารงานบุคคล ทำให้เกิดระบบอุปถัมภ์และขาดความเป็นธรรม (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์, 2558) การพัฒนาบุคลากรยังขาดความต่อเนื่องและไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง (สถาบัน

พระปกเกล้า, 2561) มีความไม่สมดุลในการกระจายบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่และขนาดเล็ก (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2563) บุคลากรบางส่วนยังมีทัศนคติและวัฒนธรรมการทำงานแบบราชการดั้งเดิม ขาดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (อรทัย ก๊กผล, 2562) และขาดความพร้อมในการรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทำให้ไม่สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พรชัย เทพปัญญา, 2565)

3.5 ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาสำคัญที่บั่นทอนประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย โดยพบรูปแบบการทุจริตที่หลากหลาย โดยเฉพาะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างและการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งมักมีการฮั้วประมูล การกำหนดสเปกเพื่อเอื้อประโยชน์ และการตรวจรับงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์, 2558) ปัญหาการเรียกรับผลประโยชน์จากการออกใบอนุญาตและการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นยังคงปรากฏให้เห็น ส่งผลให้ท้องถิ่นสูญเสียรายได้จำนวนมาก (มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, 2560) การทุจริตในการบริหารงานบุคคล เช่น การซื้อขายตำแหน่ง การเล่นพรรคเล่นพวก และการใช้อำนาจโดยมิชอบในการแต่งตั้งโยกย้าย ทำให้ระบบคุณธรรมถูกทำลาย (วิทยากร เชียงกุล, 2559) นอกจากนี้ ยังพบการทุจริตเชิงนโยบายที่มุ่งเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องและกลุ่มทุนท้องถิ่น โดยเฉพาะในการวางผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน (ศุภชัยวิชัยเพื่อต่อต้านการทุจริต, 2562) ปัญหาการขาดความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณและการรายงานทางการเงิน ทำให้ยากต่อการตรวจสอบ (สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน, 2563) กลไกการตรวจสอบถ่วงดุลยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ ทั้งจากสภาท้องถิ่นและภาคประชาชน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) ส่งผลให้การทุจริตคอร์รัปชันกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ฝังรากลึกและยากต่อการแก้ไข (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2561) (อาทิตย์ แสงฉแวก และคณะ 2565). การบริหารการจัดเก็บภาษีขององค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี พบว่า 1) ปัญหาการทุจริต การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาหลักที่บั่นทอนประสิทธิภาพการบริหารภาษีในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการตรวจรับงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน 2) การเรียกรับผลประโยชน์ ปัญหาการเรียกรับผลประโยชน์จากการออกใบอนุญาตและการจัดเก็บภาษีทำให้ท้องถิ่นสูญเสียรายได้จำนวนมาก 3) การทุจริตในการบริหารงานบุคคล การซื้อขายตำแหน่ง, การเล่นพรรคเล่นพวก และการใช้อำนาจโดยมิชอบในการแต่งตั้งโยกย้าย ทำให้ระบบคุณธรรมถูกทำลาย 4) การทุจริตเชิงนโยบาย การทุจริตที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดิน มักจะเอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องและกลุ่มทุนท้องถิ่น 5) ขาดความโปร่งใสและกลไกการตรวจสอบ การขาดความโปร่งใสในการบริหารงบประมาณและการรายงานทางการเงิน ส่งผลให้ยากต่อการตรวจสอบ และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลจากภาคประชาชนและสภาท้องถิ่นยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

ผลกระทบ การทุจริตที่ฝังรากลึกกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ยากต่อการแก้ไข ทำให้การบริหารการจัดเก็บภาษีท้องถิ่นไม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยเป็นปัญหาหลักที่บั่นทอนประสิทธิภาพการบริหารงาน โดยเฉพาะในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน และการเรียกรับผลประโยชน์จากการออกใบอนุญาตและการจัดเก็บภาษี ส่งผลให้ท้องถิ่นสูญเสียรายได้และทำลายระบบคุณธรรม การทุจริตเชิงนโยบายและการขาดความโปร่งใสในการบริหาร

งบประมาณยังเป็นอุปสรรคต่อการตรวจสอบและการพัฒนาท้องถิ่น การทุจริตที่ฝังรากลึกกลายเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ยากต่อการแก้ไข

4. การแก้ไขปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

การแก้ไขปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการในหลายมิติ โดยเริ่มจากการปฏิรูปกฎหมายและโครงสร้างการกระจายอำนาจ เพื่อเพิ่มความเป็นอิสระให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลดการแทรกแซงจากส่วนกลาง และปรับปรุงกลไกการกำกับดูแลให้มีความเหมาะสม (วุฒิสภา, 2559) ควบคู่กับการปฏิรูประบบการคลังท้องถิ่น โดยเพิ่มสัดส่วนรายได้ที่จัดเก็บเอง ปรับปรุงระบบภาษีท้องถิ่น และพัฒนาระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับภารกิจ (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2563)

การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ เป็นอีกแนวทางสำคัญ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการบริหารงานท้องถิ่น ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล รวมถึงการพัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย (ถวิลวดี บุรีกุล, 2562) การเสริมสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส ผ่านการพัฒนาระบบการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ การเปิดเผยข้อมูลสู่สาธารณะ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นความซื่อสัตย์สุจริต (ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2558)

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น ทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็น โดยปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลให้มีความเป็นมืออาชีพ เป็นธรรม และสามารถดึงดูดคนเก่งคนดีเข้าสู่ระบบ (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2557) การส่งเสริมนวัตกรรมและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและการมีส่วนร่วมของประชาชน (อรรถัย กักผล, 2562)

การสร้างความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในรูปแบบของสหการหรือความร่วมมือในการจัดบริการสาธารณะ เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2560) และการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (พรชัย เทพปัญญา, 2565)

สรุป

แนวทางการแก้ไขปัญหาผ่านการปฏิรูปกฎหมาย การปรับปรุงระบบการคลังท้องถิ่น การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน การเสริมสร้างธรรมาภิบาล และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น โดยเน้นการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่สรุปได้ดังนี้

การปฏิรูปกฎหมาย

1. ปรับปรุงพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้มีความชัดเจนในการถ่ายโอนภารกิจและอำนาจหน้าที่

2. แก้ไขกฎหมายที่ซ้ำซ้อนระหว่างราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น
3. ลดการกำกับดูแลที่เข้มงวดเกินไปจากส่วนกลาง ให้เป็นการกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น
4. สร้างกลไกทางกฎหมายที่เอื้อต่อความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน

การปรับปรุงระบบการคลังท้องถิ่น

1. เพิ่มสัดส่วนรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเองให้มากขึ้น
2. ปฏิรูประบบภาษีท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและสะท้อนศักยภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่
3. พัฒนาระบบการจัดสรรเงินอุดหนุนที่คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำและความต้องการที่แตกต่างกัน
4. สร้างมาตรฐานการบริหารงบประมาณและการเงินการคลังที่โปร่งใสตรวจสอบได้

การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน

1. จัดให้มีเวทีประชาคมที่มีความหมายและมีผลต่อการตัดสินใจอย่างแท้จริง
2. พัฒนาช่องทางการมีส่วนร่วมที่หลากหลายและเข้าถึงง่าย รวมถึงแพลตฟอร์มดิจิทัล
3. ส่งเสริมการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)
4. สร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบการทำงานของท้องถิ่น

การเสริมสร้างธรรมาภิบาล

1. พัฒนาระบบการตรวจสอบภายในและการควบคุมภายในที่มีประสิทธิภาพ
2. เพิ่มความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารงานบุคคล
3. เปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานและการใช้จ่ายงบประมาณต่อสาธารณะอย่างครบถ้วน
4. สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นความซื่อสัตย์สุจริตและการให้บริการประชาชน

การพัฒนาศักยภาพบุคลากรท้องถิ่น

1. ปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลให้มีมาตรฐาน โปร่งใส และเป็นธรรม
2. พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่ตอบสนองต่อความต้องการและความท้าทายของท้องถิ่น
3. สร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคลากรท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการและต่อเนื่อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งรัฐบาลกลาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน รวมทั้งการสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระดับรากหญ้าอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ หากจะเชื่อมโยงหลักธรรมจากพระไตรปิฎกกับการปกครองส่วนท้องถิ่น การนำหลักธรรม

เพื่อเสริมแนวทางแก้ไขปัญหองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ดียิ่งขึ้น มีหลักธรรมดังต่อไปนี้

1. อริยสัจ 4 (อริยสัจสี่)

พระไตรปิฎกเล่มที่ 12, "มหาปริณิพพานสูตร" อธิบายว่า การเข้าใจปัญหา (ทุกข์) และการหาทางแก้ไข (มรรค) เป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาของสังคมและชีวิต นี่สามารถเชื่อมโยงกับการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องระบุปัญหาและหาทางออกที่เหมาะสมในการพัฒนาท้องถิ่น

2. สาธารณโภคี (ทรัพยากรร่วมกัน)

ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 10, "อุปติสสาสูตร" พระพุทธเจ้าทรงสอนว่า ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันต้องได้รับการดูแลรักษาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม การปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน

3. ธรรมาภิบาล

"ธรรมนิยาม" (Dhammapada) กล่าวถึงหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปกครองอย่างยุติธรรมและโปร่งใส เช่น "ผู้ที่ปกครองต้องปกครองด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต" (Dhammapada, verse 200) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับหลักธรรมาภิบาลที่ควรมีในการปกครองส่วนท้องถิ่น

4. การทำงานร่วมกันและการร่วมมือ

ใน "คิยาวัตถุสูตร" พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ประชาชนร่วมมือกันในการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น

การปฏิรูปการกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ โดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การนำหลักธรรมจากพระไตรปิฎก เช่น อริยสัจ 4, สาธารณโภคี, ธรรมาภิบาล และการทำงานร่วมกัน สามารถเสริมสร้างการปกครองที่ยุติธรรม โปร่งใส และมีส่วนร่วมจากประชาชน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยระดับรากหญ้าและพัฒนาคุณภาพชีวิตในท้องถิ่น.

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). รายงานข้อมูลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปี 2564. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2549). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2563). การคลังท้องถิ่น: แนวคิดและแนวทางการปฏิรูป. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธเนศวร เจริญเมือง. (2560). การเมืองการปกครองท้องถิ่นไทยในยุคเปลี่ยนผ่าน. เชียงใหม่: โครงการศึกษาการปกครองท้องถิ่น คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นครินทร์ เมฆไตรรัตน์. (2560). ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2556). ธรรมนูญในการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์. (2558). คอร์รัปชันในระบบราชการไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พรชัย เทพปัญญา. (2565). การปฏิรูปการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระไตรปิฎก. (2555). ตีกานิคายา (Dīgha Nikāya). (พ. ศัญญานนท์, แปล). สำนักพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ลิขิต ธีรเวคิน. (2553). การเมืองการปกครองของไทย (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2559). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น: ความก้าวหน้าหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- สกนธ์ วรัญญูวัฒนา. (2561). การคลังท้องถิ่นกับการกระจายอำนาจทางการคลังในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- อรทัย กึกผล. (2562). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- อาทิตย์ แสงเนวก และคณะ (2565). การบริหารการจัดเก็บภาษีขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในจังหวัดอุดรธานี. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

- Rondinelli, D. A. (1999). What is decentralization? In J. Litvack & J. Seddon (Eds.),
Decentralization briefing notes (pp. 2-5). Washington, DC: World Bank Institute.
- Stoker, G. (2011). Was local governance such a good idea? A global comparative perspective.
Public Administration, 89(1), 15-31.
- United Nations Development Programme. (1997). Governance for sustainable human
development. New York: UNDP.